

Sygn. akt III AUa 1237/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Bober
Sędziowie:	SSA Aleksandra Urban (spr.) SSA Maria Sałańska - Szumakowicz
Protokolant:	stażysta Agnieszka Makowska

po rozpoznaniu w dniu 28 kwietnia 2014 r. w Gdańsku

sprawy M. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o emeryturę

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 kwietnia 2013 r., sygn. akt IV U 140/13

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Sygn. akt III AUa 1237/13

UZASADNIENIE

W dniu 7 stycznia 2013 roku wnioskodawca M. L. wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z dnia 7 grudnia 2012 roku znak: ENMS/20/(...), odmawiającej mu przyznania emerytury.

Wnioskodawca w uzasadnieniu odwołania wskazał, iż spełnia wszystkie przesłanki do przyznania mu świadczenia emerytalnego – ukończył 60 lat, posiada 25-letni staż pracy oraz przepracował w pełnym wymiarze czasu pracy 15 lat w szczególnych warunkach (w okresie od 20.07.1976r. do 31.08.1991r. jako traktorzysta w Spółdzielni Kółek rolniczych w R.).

Organ rentowy podtrzymał całkowicie zaskarżoną decyzję i wniósł o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2013r. Sąd Okręgowy we Włocławku - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy M. L. prawo do emerytury od 9 listopada 2012 roku.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne. Wnioskodawca M. L. urodził się w dniu (...). Od 15.07.1976r. M. L. uzyskał uprawnienia do prowadzenia traktorów. W okresie od 20.07.1976r. do 31.12.1989r. M. L. zatrudniony był w Spółdzielni Kółek Rolniczych w R., gdzie pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierowcy ciągnika. W okresie od 01.01.1990r. do 31.08.1991r. M. L. zatrudniony był w Spółdzielczym Gospodarstwie Rolnym w R., gdzie w ramach stosunku pracy (na podstawie umowy o pracę) pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierowcy ciągnika (w okresie od 01.06.1991r. do 30.06.1991r. przebywał na urlopie bezpłatnym). W dniu 9 listopada 2012 roku M. L. wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z wnioskiem o przyznanie emerytury. W trakcie toczącego się postępowania emerytalnego M. L. udowodnił na dzień 1 stycznia 1999 roku uwzględnione przez organ rentowy 25 lat ogólnego stażu pracy, w tym żadnych okresów pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze. Decyzją z dnia 7 grudnia 2012 roku znak: ENMS/20/(...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił M. L. przyznania emerytury w obniżonym wieku z uwagi na fakt, iż nie udowodnił wymaganego przepisami prawa ubezpieczeń społecznych okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy do pracy w warunkach szczególnych nie uznał okresu zatrudnienia w Spółdzielczym Gospodarstwie Rolnym w R. od 20.07.1976 r. do 31.12.1989 r. ponieważ świadectwo pracy w warunkach szczególnych zostało wystawione przez przechowawcę akt tj. przez organ nieuprawniony. Organ rentowy nie uznał również do pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia w w/wym zakładzie od 1.01.1990 r. do 31.08.1991 r. ponieważ w tym okresie wnioskodawca był członkiem spółdzielni. M. L. nie pozostaje w stosunku pracy oraz nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Do 19.05.2013r. M. L. ma przyznane świadczenie rehabilitacyjne.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy zważył, iż odwołanie ubezpieczonego zasługiwało na uwzględnienie. Sąd ten wskazał, że spór pomiędzy stronami sprowadzał się do tego, czy wnioskodawca może wykazać się okresem 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Sąd Okręgowy przywołał znajdujące zastosowanie przepisy prawa i stwierdził, że wnioskodawca wykazał, iż w ramach swojego zatrudnienia przez okres ponad 15-stu lat pracował w szczególnych warunkach. Niniejszą okoliczność Sąd I Instancji wywiódł z zeznań wnioskodawcy i powołanych powyżej świadków oraz analizy dokumentów zebranych w aktach osobowych wnioskodawcy dot. jego zatrudnienia w Spółdzielni Kółek Rolniczych w R. i w Spółdzielczym Gospodarstwie Rolnym w R., z których jednoznacznie wynika, że w okresie od 20.07.1976r. do 31.12.1989r. M. L. zatrudniony był w Spółdzielni Kółek Rolniczych w R., gdzie pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierowcy ciągnika, a z kolei w okresie od 01.01.1990r. do 31.08.1991r. zatrudniony był w Spółdzielczym Gospodarstwie Rolnym w R., gdzie w ramach stosunku pracy (na podstawie umowy o pracę) pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku kierowcy ciągnika (w okresie od 01.06.1991r. do 30.06.1991r. przebywał na urlopie bezpłatnym). Powyższe stanowisko zostały uznane za stanowisko, na którym wykonywana jest praca w warunkach szczególnych na mocy wykazu A dział VIII poz. 3 pkt 1 stanowiącego załącznik do Zarządzenia (...) Ministra Rolnictwa, Leśnictwa, (...) Żywnościowej z dnia 31.03.1988r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze - Dz. Urz. M.R.L.iG.Ż. z dnia 4 listopada 1988roku Nr 2, poz. 4-5 (kierowca ciągnika) oraz na mocy wykazu A dział VIII poz. 3 pkt 1 stanowiącego załącznik do uchwały nr (...) Zarządu Głównego (...) Związku Spółdzielni Rolniczych (...) z dnia 25.07.1983r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy spółdzielczości rolniczej (kierowca ciągnika), a charakter pracy jest tożsamy ze wskazanym w wykazie A dział VIII poz. 3 (prace kierowców ciągników, kombajnów lub pojazdów gąsienicowych) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz.43 z późn. zm.). Sąd Okręgowy podkreślił, iż jedynie okresy wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy wypełniają weryfikowalne kryterium uznania pracy o cechach znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznego stopnia uciążliwości, lub wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Taki sam warunek odnosi się do wymagania stałego wykonywania takich prac, co oznacza, że krótsze dobowo (nie w pełnym wymiarze obowiązującego czasu pracy na danym stanowisku)

lub okresowe, a nie stałe świadczenie pracy wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wskutek niespełnienia warunku stałej znacznej szkodliwości dla zdrowia lub stałego znacznego stopnia uciążliwości wykonywanego zatrudnienia (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2008 roku, II UK 133/08). Na marginesie Sąd Okręgowy wskazał, iż organ rentowy niezasadnie nie uznał do pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia wnioskodawcy od 1.01.1990 r. do 31.08.1991 r. Z dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych wnioskodawcy i wystawionych przez pracodawcę nie wynika, aby był on w tym czasie członkiem spółdzielni (jedyne w aktach emerytalnych organu rentowego dot. kapitału początkowego znajdują się dokumenty wystawione przez Urząd Gminy w R. świadczące o powyższym). W ocenie Sądu Okręgowego wnioskodawca od 20.07.1976r. pracował de facto w tym samym zakładzie pracy, na tym samym stanowisku i na podstawie tożsamej podstawy prawnej zatrudnienia. Przedstawiona wyżej argumentacja prowadzi do wniosku, iż M. L. spełnił wszystkie niezbędne warunki do przyznania mu wcześniejszej emerytury, o której mowa w art. 184 ust. 1 i 2 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity z dnia 26 sierpnia 2009 roku Dz. U. Nr 153, poz. 1227) oraz w zw. z § 4 ust.1 pkt 1 i 3 w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz.43 z późn. zm.). Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Okręgowy, na podstawie przepisu art. 477⁽⁽¹⁴⁾⁾ § 2 kpc, orzekł jak w sentencji uzasadnianego wyroku, tj. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy M. L. prawo do emerytury od dnia 9 listopada 2012 roku, tj. od dnia złożenia wniosku (vide art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), zaliczając do okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych okres pracy od 20.07.1976r. do 31.08.1991r. (z wyłączeniem okresu przebywania wnioskodawcy na urlopie bezpłatnym, tj. od 01.06.1991r. do 30.06.1991r.). O kosztach sądowych w wyroku z dnia 25 kwietnia 2013 roku nie orzekano.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego tj. art. 184 w związku z art. 32 ust 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U z 2009 r., Nr 153 poz. 1227) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983r.w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983r. Nr 8, poz.43 ze zm.) poprzez przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury od 9.11.2012 r. Wskazując na powyższe pozwany organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania. W uzasadnieniu apelacji skarżący wskazał, że w pisemnym uzasadnieniu wyroku Sąd podniósł, że do pracy w warunkach szczególnych należy też doliczyć okres od 1.01.1990 r. do 3.08.1991 r. bowiem z zebranego materiału nie wynika aby wnioskodawca pracował na zasadach obowiązujących członków spółdzielni produkcyjnych. Ze stanowiskiem Sądu nie można się zgodzić. Zarówno z akt organu rentowego (akta kapitału początkowego) jak i z akt osobowych wnioskodawcy z (...) w R. wynika, że w okresie od 1.01.1990 r. do 3.08.1991 r. wnioskodawca był członkiem a nie pracownikiem spółdzielni. W aktach kapitału znajduje się zaświadczenie z Urzędu Gminy w R. poświadczające powyższą okoliczność (czego Sąd nie neguje, a wręcz potwierdza na 7 stronie uzasadnienia wyroku), natomiast w aktach osobowych wnioskodawcy znajdują się trzy angaże z okresu 1990-1991 r. z których wynika, że wynagrodzenie wnioskodawcy jj było naliczane w dniówkach obrachunkowych. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sądowym (np. wyrok SN z 18.01.2005 r. , sygn. akt: II UK 136/04), pracy w ramach członkostwa w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych nie można zaliczyć do pracy w warunkach szczególnych.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony wniósł o jej oddalenie, w szczególności wskazując, że w okresie od 1.01.1990 roku do 3.08.1991 roku (...) uczynił go podobno członkiem spółdzielni, on natomiast byłem pracownikiem fizycznym w tym czasie i nie wiedział, że w dokumentacji widniał jako członek spółdzielni, poinformował go o tym Zakład Ubezpieczeń Społecznych w 2012 roku.. W pracy wówczas nic się nie zmieniło, pracował na tych samych zasadach i był zaskoczony, iż w tym czasie teoretycznie byłem członkiem spółdzielni.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się zasadna.

Na wstępie przypomnieć należy, iż ubezpieczony M. L. wniósł odwołanie od decyzji odmawiającej przyznania wnioskowego świadczenia, tj. prawa do wcześniejszej emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych /dalej ustawy emerytalnej/. Wskazany przepis wraz z art. 32 ustawy emerytalnej oraz przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze /dalej rozporządzenia/, określają dla mężczyzn następujące przesłanki prawa do wcześniejszej emerytury: ukończony 60 rok życia, 25 letni ogólny staż ubezpieczeniowy, 15 letni okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przed 1 stycznia 1999 r., nieprzystąpienie do OFE albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem. Z dniem 1 stycznia 2013r. odpadła przesłanka rozwiązania stosunku pracy.

Zauważyć można, iż organ rentowy w wywiezionej apelacji nie kwestionował w zasadzie ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego a jego ocenę prawną, w związku z czym Sąd Apelacyjny zaakceptował w całości ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji, traktując je jak własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., sygn. I PKN 339/98, opubl. OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Mając na względzie powyższe podkreślić wypada, iż istota sporu na etapie postępowania apelacyjnego dotyczyła wyłącznie oceny prawnej. Konkretnie w dalszym ciągu sporna pozostała ocena, czy ubezpieczony legitymuje się 15 letnim stażem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W wywiezionej apelacji organ rentowy zakwestionował bowiem ocenę Sądu Okręgowego, który uwzględnił ubezpieczonemu do stażu pracy w szczególnych warunkach oba sporne okresy zatrudnienia, od 20.07.1976r. do 31.12.1989r. w Spółdzielni Kółek Rolniczych w R., oraz od 01.01.1990r. do 31.08.1991r. w Spółdzielczym Gospodarstwie Rolnym w R..

W ocenie Sądu Apelacyjnego podzielać ustalenia faktyczne Sądu I instancji, przychylić należało się do oceny prawnej zaprezentowanej przez organ rentowy. Innymi słowy chociaż Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny, to nie można podzielić zaprezentowanej oceny prawnej.

Wstępnie wskazać należy, iż tylko w przypadku uwzględnia obu spornych okresów zatrudnienia ubezpieczony legitymować będzie się wymaganym 15 letnim stażem pracy w szczególnych warunkach. Jest to o tyle istotne, że w wywiezionej apelacji skarżący kwestionuje ocenę prawną Sądu Okręgowego, co do kwalifikacji prawnej charakteru zatrudnienia wnioskodawcy wyłącznie co do okresu 01.01.1990r. do 31.08.1991r. w Spółdzielczym Gospodarstwie Rolnym w R., wskazując na jego członkostwo w Spółdzielni.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zgodzić należy się z apelującym, że zawarte w aktach osobowych ubezpieczonego angaże z dnia 30 stycznia 1990r., 20 września 1990r. oraz 1 lutego 1991r. określające nową wysokość wynagrodzenia ubezpieczonego z określeniem wysokości dniówki, stanowią wystarczający dowód do uznania, iż pozostawał on członkiem zatrudniającego go Spółdzielczego Gospodarstwa Rolnego w R.. Sąd Apelacyjny ma oczywiście na uwadze, że ubezpieczony konsekwentnie negował fakt swojego członkostwa wskazując na tożsamość warunków zatrudnienia w obu spornych okresach, przy czym przed Sądem Okręgowym zasłaniał się częściową niepamięcią co do okoliczności przekształcenia (...) w R. w (...) w R. /zapis audio k. 25 min. 18-21/, podobnie świadek E. D., chociaż zeznał, że możliwym było zatrudnienie na dniówki obrachunkowe, to utrzymywał, że tylko w (...) a nie u nich /zapis audio k. 25 min. 7/. W ocenie Sądu Apelacyjnego zeznania te nie podważają wiarygodności kompletnej dokumentacji w postaci akt osobowych ubezpieczonego. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że w okresie od dnia 01.01.1990r. do 31.08.1991r. ubezpieczony jako członek Spółdzielczego Gospodarstwa Rolnego w R. nie wykonywał pracy w ramach pracowniczego reżimu zatrudnienia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zaliczenie do pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia w Spółdzielczym Gospodarstwie Rolnym w R. na skutek ustalenia wykonywania pracy w reżimie pracowniczym, przy jednoczesnym ustaleniu członkostwa tejże spółdzielni, jest nieusprawiedliwione.

Kompleksową analizę takiej sytuacji przeprowadził Sąd Najwyższy w postępowaniu o sygn. akt I UK 384/11, zakończonym wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2012 r., LEX nr 1212661, G.Prawna 2012/157/7, którego rozważania Sąd Apelacyjny podziela w całej rozciągłości

Powtórzyć zatem można na Sądem Najwyższym, iż ustawodawca nie przewidział w rolniczej spółdzielni produkcyjnej formy zatrudnienia występującej w spółdzielni pracy, w której stosunek pracy pomiędzy spółdzielnią a jej członkiem nawiązuje się przez spółdzielczą umowę o pracę (art. 182 § 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze; tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848 z późn. zm.). Inaczej rzecz ujmując, zatrudnienie członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej w tej spółdzielni wynika ze stosunku członkostwa, a nie ze spółdzielczej umowy o pracę.

Odnosząc powyższe do realiów przedmiotowej sprawy należy wyraźnie zaznaczyć, że niektóre prawa i obowiązki związane z wykonywaniem pracy członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej mogą być podobne lub identyczne jak wynikające z zatrudnienia pracowniczego. Stosownie do treści art. 138 Prawa spółdzielczego – ustawa z dnia 16 września 1982 r. przedmiotem działalności rolniczej spółdzielni produkcyjnej jest prowadzenie wspólnego gospodarstwa rolnego oraz działalności na rzecz indywidualnych gospodarstw rolnych członków. Spółdzielnia może również prowadzić inną działalność gospodarczą. Z istoty członkostwa wynika zatem obowiązek członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej zespolonego działania przy prowadzeniu wspólnego gospodarstwa rolnego oraz działalności na rzecz indywidualnych gospodarstw rolnych członków () w ramach ustalonej w spółdzielni organizacji pracy - wymaganej i niezbędnej wobec wieloosobowego składu spółdzielni. Ustalone zasady kooperacji mogą zatem przypominać wykonywanie pracy pod kierownictwem w określonym miejscu i czasie, ale podporządkowanie spółdzielcy regułom wynikającym z tej organizacji pracy jest właśnie immanentną cechą stosunku członkostwa.

Podkreślenia wymaga również, że to ustawodawca wybrał dla członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej inną podstawę zatrudnienia niż umowa o pracę. W art. 155 § 1 Prawa spółdzielczego stwierdza się, że zdolny do pracy członek tej spółdzielni ma prawo i obowiązek pracować w spółdzielni w rozmiarze ustalonym corocznie przez zarząd, stosownie do potrzeb wynikających z planu działalności gospodarczej spółdzielni. Z przepisów tych wyraźnie wynika wykluczenie umowy o pracę jako podstawy zatrudnienia spółdzielcy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej (por. także uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 1988 r., III CZP 32/88, OSNC 1989 Nr 10, poz. 152; wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 marca 2003 r., II SA/Łd 2276/01, Prawo Pracy 2003 nr 9, s. 42; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2005 r., I UK 312/04, LEX nr 989238 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2009 r., I UK 115/09, LEX nr 558571).

Reasumując, choć niektóre prawa i obowiązki związane z wykonywaniem pracy członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej mogą być podobne lub identyczne jak wynikające z zatrudnienia pracowniczego, to z woli ustawodawcy członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie może świadczyć pracy na podstawie umowy o pracę. W konsekwencji też, skoro praca w szczególnych warunkach może być wykonywana tylko w ramach reżimu pracowniczego, to nieuprawnionym jest zaliczenie spornego okresu pracy od 01.01.1990r. do 31.08.1991r. w Spółdzielczym Gospodarstwie Rolnym w R., opartego na stosunku członkostwa, do stażu pracy w szczególnych warunkach.

Jak wskazano na wstępie, tylko w przypadku uwzględnia obu spornych okresów zatrudnienia ubezpieczony legitymować będzie się wymaganym 15 letnim stażem pracy w warunkach szczególnych. W konsekwencji wykluczenia możliwości zaliczenia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu od 01.01.1990r. do 31.08.1991r. w Spółdzielczym Gospodarstwie Rolnym w R., ubezpieczony nie spełnia tej przesłanki wnioskowanego świadczenia.

Mając na uwadze powyższe, na mocy art. 386 § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji.